

קידושין עב-א

עניין: זורח השמש ובא השמש

מהר"ל נתיבות עולם נתיב הצדק פ"א

של שמואל הרמתי ע"כ. גם דבר זה לבאר ענין הצדיק בעולם, שהצדיק מאחר שיש לו הצדק שהוא דבר קיום נצחי, ומפני כך ג"כ כתיב וצדיק יסוד עולם שיש לו מדריגת הקיום ביותר, ולפיכך אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, שאז נשאר הצדק שהוא דבר שיש לו הקיום נשאר באין הפסק, ולפיכך אמר עד שאין שוקע האחד זורח האחר כי אי אפשר שיהיה רק כך. ואם תאמר א"כ יהיה בכל דור צדיקים כמו בדור שלפניו, והרי אמרו אין בן דוד בא אלא בדור שכולו חייב וא"כ איך אפשר זה והלא אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, א"כ יהיה בדור האחרון צדיקים כמו הראשונים. דלאו דוקא כמותו לגמרי רק כי בדור נחשב הצדיק כמו הראשון, ואף כי אין בן דוד בא אלא בדור שכולו חייב א"כ אין צדיק, מכל מקום יש צדיקים אף שאינם צדיקים גדולים הם צדיקים במה כפי הדור ולא קשיא מידי. והתבאר כי הצדיק בא מן מדריגה הנצחית אשר אין הפסק לה, וזה תבין מלשון צדק שהוא אינו נמשך אחר הקצה אשר יש לו הפסק וקצה כמו שבארנו זה במקום אחר, ולכך אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו ובוזה אין הפסק לצדק, ולפיכך אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו להשלים הצדק בעולם שהוא אחד:

פרי עץ חיים שער ר"ח פ"ג

והנה בכל דור ודור יש צדיק אחד שראוי להיות מנהיג הדור וגם הוא מהלך ובא עם בני דורו להאיר להם וזהו וְזָרַח תְּחִלָּה ואחר כך וְבָא. והוא מה שאמרו רז"ל קודם שתשקע שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי. קודם פטירת הצדיק, נולד צדיק אחר כמאמר רז"ל וזהו וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וְבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֵל מְקוֹמוֹ שְׁוֹאֵף זֹרֵחַ הוּא שֵׁם. והכוונה שנפטר הצדיק משם מאיר לצדיק שנשאר במקומו וזהו אל מקומו ר"ל לצדיק שנשאר במקומו שואף וזורח הוא שם. ואמר כל הנחלים הולכים אל הים שמלבד המנהיג הכולל יש כמה פרטים חכמים המנהיגים הדור והיינו כל הנחלים הולכים שהם ת"ח שיוצאים מצדיק זה והם ענפים לו כולם הולכים לים שהוא כללות כדי לתקנם ולהנהיגם והים אינו מלא ואינו מתנהג ומקיים התורה ומצות כראוי באופן שיחזרו ויתגלגלו הם והחכמים עמהם וזה אל המקום שהנחלים הולכים הם שבים ללכת ומתגלגלים עם הדור ההוא ע"כ מהר"ח:

המקנה

דף עב ע"ב עד שלא כבתה שמשו של עלי וכו'. ר"ל שמה שהקדים הכתוב זורח השמש קודם ובא השמש שזריחת שמשו של צדיק שני הוא קודם ששקע שמשו של ראשון ויש לפרש עוד עפ"י מ"ש פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה אוי לאותה בושה וכו' הרי דאף דכבר זרחה שמשו של יהושע מ"מ הי' נחשב כשקיעת החמה לגבי שמשו של משה והיינו דקאמר אף על פי שזרחה השמש לצדיק שני מ"מ נקרא ובא השמש לגבי שמשו של ראשון ויש לפרש עוד מה שהמשיל אותו לביאת השמש מפני שמה שנחשך לעת ערב אין בו מצד השמש עצמו שבכל מקום שהשמש הוא שם הוא זורח אלא כשהי' נעלמת מבני אדם ממילא נחשך לבני אדם וכן הוא בהסתלק הצדיק אמרו חכמינו ז"ל צדיק אבד לדורו אבד משל למרגלית והיינו דהמשיל אותו לביאת השמש כסיפא דקרא ואל מקומו שואף זורח הוא שם שאין החושך אלא לדורו אבל הוא במקומו זורח הוא שם וק"ל: